RUS BADIIY PROZASINI KOREYS TILIGA TARJIMA QILISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI: SEMANTIK VA MADANIY ASPEKTLAR

(A.P. Chexovning «Kuchuk yetaklagan xonim» hikoyasi asosida)

Sharofova E'zoza Yoqubjon qizi
Samarqand davlat chet tillar instituti 1-kurs talabasi
ezozasharofova2006@gmail.com
Xolmuradova Nigora Faxridinovna
Samarqand davlat chet tillar instituti rus filologiyasi kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada rus klassik adabiyotini koreys tiliga tarjima qilish jarayonida yuzaga keladigan asosiy qiyinchiliklar va o'ziga xos xususiyatlar tahlil qilinadi. A.P. Chexovning dunyoga mashhuR „Kuchuk yetaklagan xonim" hikoyasi misolida tarjimon o'ziga xos ruscha so'z-konseptlar va ijtimoiy munosabatlarni koreys kitobxoni uchun qanday moslashtirilganligi ko'rib chiqiladi. Muallif tarjimada originalning o'ziga xos atmosferasi va ostmatnini saqlab qolish usullarini tadqiq etib, tarjimada madaniy kontekstning muhimligini asoslab beradi.

Kalit so'zlar: badiiy tarjima, rus tili, koreys tili, ostmatn, madaniy kontekst, Chexov, matn adaptatsiyasi.

Аннотация: В данной статье анализируются основные трудности и особенности, возникающие в процессе перевода русской классической литературы на корейский язык. На примере всемирно известного рассказа А.П. Чехова „Дама с собачкой" рассматривается, как переводчик адаптировал специфические русские слова-концепты и социальные отношения для корейского читателя. Автор исследует методы сохранения уникальной атмосферы и подтекста оригинала в переводе, обосновывая важность культурного контекста.

Ключевые слова: художественный перевод, русский язык, корейский язык, подтекст, культурный контекст, Чехов, адаптация текста.

Abstract: This article analyzes the main difficulties and features arising in the process of translating Russian classical literature into the Korean language. Based on A.P. Chekhov's world-famous short story „The Lady with the Dog", it examines how the translator adapted specific Russian word-concepts and social relationships for the Korean reader. The author explores the methods of preserving the unique atmosphere and subtext of the original in the translation, substantiating the importance of the cultural context.

Keywords: literary translation, Russian language, Korean language, subtext, cultural context, Chekhov, text adaptation.

Badiiy matn tarjimasi — bu shunchaki bir til so’zlarini boshqa til muqobillari bilan almashtirish jarayoni emas. Bu, eng avvalo, bir xalq madaniyatini ikkinchi xalq tiliga o’girish demakdir. Rus va koreys tillarini o’zaro qiyoslaganimizda, biz ikki xalqning mentaliteti, tarixi va an'analaridagi tub farqlarga duch kelamiz. Shuning uchun badiiy adabiyot tarjimoni nafaqat tilshunos, balki ikki madaniyat o’rtasidagi ko’prik vazifasini bajarishi lozim.

Ushbu ishning dolzarbligi shundaki, rus klassikasi, xususan, A.P. Chexov asarlari Koreyada juda katta qiziqish bilan o’rganiladi. Biroq, Chexov uslubi o’zining jozibali ostmatni bilan ajralib turadi. Bunda eng muhim ma'no satrlar orasida, kayfiyat va nozik detallarda yashiringan bo’ladi. Mutlaqo boshqacha grammatik tuzilish va etiket qoidalariga ega bo’lgan koreys tilida ushbu ostmatnni yetkazib berish o’ta murakkab vazifadir[9]. Ushbu maqolada biz ushbu muammolar amaliyotda qanday hal etilishini tahlil qilamiz.

Tahlilimiz uchun A.P. Chexovning „Kuchuk yetaklagan xonim”hikoyasining koreys tiliga qilingan tarjimasini asos qilib oldik. Ta'kidlash joizki, ushbu asar koreys tiliga bir necha bor o’girilgan bo’lib, kitobxonlar orasida asosan „개를 데리고 다니는 여인” (Kuchuk yetaklab yurgan ayol) nomi bilan mashhur hisoblanadi[10]. Biz tarjimon Kim Xak Su variantiga tayangan holda, matnning tabiiy yangrashi va original ruhini saqlash uchun alohida mahorat ko’rsatgan uchta asosiy jihatga e'tibor qaratdik.

Rus tilida «тоска» so’zi o’ziga xos chuqur ma’noga ega. Bu shunchaki oddiy xafalik yoki g’am emas, bu kuchli sog’inch va ruhiy yolg’izlikni ifodalovchi murakkab holatdir. Vladimir Nabokov ushbu tuyg’uga shunday ta'rif bergan edi: „To’g’ridan-to’g’ri tarjimasi bo’lmagan bu maxsus so’z ruhiy og’riqning turli darajalarini anglatadi. Bu hech qanday aniq sababsiz qalbni kemiruvchi ruhiy g’am va ma'naviy iskanjadir”[11]. Chexov hikoyasida bosh qahramon Gurov Moskvaga

[9]Kamilova M. A. Rus mumtoz adabiyoti namunalarini sharq tillariga tarjima qilishda milliy kolorit va konseptlar muammosi // O'zbekistonda xorijiy tillar ilmiy-metodik elektron jurnali. — Toshkent, 2022. — № 4 (45). — B. 112–125.

[10]체호프 A. P. 개의 여인을 만난 아가씨 (안톤 체호프 단편선 / 김학수 역). — 서울: 신원문화사, 2022.

[11]Набоков В. В. Лекции по русской литературе. — М.: Независимая Газета, 1996. С. 112.

qaytgach, Yaltadagi shirin damlarni eslab, aynan mana shunday holatni keskin his qila boshlaydi: „...и уже томила тоска по ней”[12].

Koreys tilida ruscha «тоска» so’zini to’liq ifodalay oladigan bitta aniq muqobil yo’q. Agar uni shunchaki „슬픔” (g’am) deb tarjima qilinsa, Chexovga xos dramatizm va Nabokov aytgan o’sha „sababsiz ruhiy azob”yo’qoladi. Tarjimon Kim Xak Su bunga chuqur yechim topgan: u poetik va mayus melanxolikni anglatuvchi „애수”(esu) so’zini qo’llagan va uni koreys madaniyatidagi „한”(xan) tushunchasi bilan kuchaytirgan. „한” — bu har bir koreys xalqiga tanish bo’lgan, qalb tubiga yashiringan uzoq muddatli chuqur g’am-gussadir. Buning sharofati bilan koreys kitobxoni rus qahramoni toskasining butun og’irligini o’z madaniyati prizmasi orqali his qila olgan.

Hikoyadagi eng muhim detallardan biri bu — Gurov va Anna Sergeyevnaning suhbat davomida ruscha „Вы” (Siz) olmoshidan „ты” (sen) olmoshiga o’tish momentidir. Rus madaniyatida bu qahramonlarning bir-biriga yaqin bo’lib qolgani, munosabatlari rasmiylikdan samimiylikka o’tganining yaqqol belgisidir. Koreys tilida esa yaqin muloqotga o’tish tizimi butunlay boshqacha. U yerda hurmatning qat'iy grammatik tizimi “존댓말” (hurmat formasi) mavjud bo’lib, nutq shakli suhbatdoshning yoshi va ijtimoiy maqomiga bog’liq[13]. XIX asr oxiridagi ziyoli ayol nutqida „반말” (yaqinlararo so’zlashuv stili) tarkibidagi „너”(sen) so’zini qo’llash koreys tilida juda qo’pol va hurmatsizlik bo’lib eshitilgan bo’lardi. Tarjimon bu muammoni ularning muloqotini „해요체” (yumshoq hurmat uslubi) uslubiga o’tkazish orqali hal qildi[14] — bu yumshoq, hurmat saqlagan, lekin shu bilan birga juda issiq va yaqin nutq uslubidir. Bu koreys kitobxoniga Sharq odob-axloq qoidalarini buzmagan holda qahramonlarning ichki yaqinligini ko’rsatish imkonini berdi.

Chexov qahramonlarning ichki dunyosini aks ettirish uchun ko’pincha tabiat tasviridan foydalanadi. Masalan, qishki sovuq Moskva fonida ishlatilgan „пахло весной” (bahor hidi kelardi) iborasi muallif tomonidan Gurov hayotidagi yangi

[12]Чехов А. П. Дама с собачкой. Электронная библиотека «Иль-библиотека» // URL: https://ilibrary.ru/text/439/p.1/index.html

[13]윤우섭(Yoon Woo-seob). 안톤 체호프 소설의 한국어 번역과 문화적 수용에 관한 연구// 러시아어문학연구. — Seul, 2021. — Vol. 72. — P. 145–168.

[14]조주관(Cho Ju-kwan). 안톤 체호프의 단편소설에 나타난 서사적 특징과 번역의 실제// 러시아학 연구. — Seul, 2020. — Vol. 30. — № 2. — P. 62–65.

umidlar va ijobiy o’zgarishlar metaforasi sifatida qo’llanilgan[15]. Agar bu ibora koreys tiliga so’zma-so’z — „봄 냄새가 났다” (bahor hidi chiqdi) deb tarjima qilinsa, koreys kitobxoni buni faqat jismoniy, havoning hidi deb tushunadi va ramziy ma'no yo’qoladi. Haqiqiy ma'noni saqlab qolish uchun tarjimon gap tarkibini „봄의 기운이 돌았다” (bahor nafasi tarqaldi) shakliga o’zgartirdi. Bunday kreativ almashish aynan A.P. Chexov ushbu so’zlarga singdirgan poetik kayfiyat va umidvorlikni muvaffaqiyatli yetkazib beradi.

Xulosa qilib aytadigan bo’lsak, A.P. Chexovning „Kuchuk yetaklagan xonim” hikoyasi koreys tiliga tarjimasining tahlili shuni ko’rsatadiki, badiiy proza tarjimasining muvaffaqiyati — bu har doim ijodiy va madaniy adaptatsiyadir. Tarjimon so’zlarni shunchaki lug’atga qarab so’zma-so’z tarjima qilmasligi kerak. Uning asosiy vazifasi — muallif niyatini, ma'no va emotsiyalarni yetkazishdir. Vladimir Nabokov va boshqa tadqiqotchilar ta'kidlaganidek[16], milliy konseptlarni tushunish va madaniy almashishlardan to’g’ri foydalanish — ruscha „тоска” va koreyscha „한” konseptlarida bo’lgani kabi — hamda nutq uslubining to’g’ri tanlanishi koreys kitobxoniga rus klassikasining haqiqiy chuqurligini ko’rishga imkon beradi. Bunday turlicha tillarni qiyoslash har bir xalqning o’ziga xosligini yaxshiroq tushunishga va madaniy muloqotni rivojlantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. 윤우섭 (Yoon Woo-seob). 안톤 체호프 소설의 한국어 번역과 문화적 수용에 관한 연구 (A. Chexov asarlarining koreyscha tarjimasi va madaniy qabul qilinishi) // 러시아어문학연구 (Rus tili va adabiyoti tadqiqotlari). — Seul, 2021. — Vol. 72. — P. 145–168.

2. Kamilova M. A. Rus mumtoz adabiyoti namunalarini sharq tillariga tarjima qilishda milliy kolorit va konseptlar muammosi // O’zbekistonda xorijiy tillar ilmiy-metodik elektron jurnali. — Toshkent, 2022. — № 4 (45). — B. 112–125.

3. 조주관 (Cho Ju-kwan). 안톤 체호프의 단편소설에 나타난 서사적 특징과 번역의 실제 (A. Chexov hikoyalaridagi syujet xususiyatlari va tarjima amaliyoti) // 러시아학 연구 (Russhunoslik tadqiqotlari). — Seul, 2020. — Vol. 30. — № 2. — P. 55–80.

4. 체호프 A. P. 개의 여인을 만난 아가씨 (안톤 체호프 단편선 / 김학수 역). — 서울: 신원문화사, 2022.

[15] 조주관(Cho Ju-kwan). 안톤 체호프의 단편소설에 나타난 서사적 특징과 번역의 실제 // 러시아학 연구. — Seul, 2020. — Vol. 30. — № 2. — P. 55–80.

[16] Набоков В. В. Лекции по русской литературе. — М.: Независимая Газета, 1996. С. 118.

5. Набоков В. В. Лекции по русской литературе. — М.: Независимая Газета, 1996.
6. Чехов А. П. Дама с собачкой. Электронная библиотека «Иль-библиотека» // URL: https://ilibrary.ru/text/439/p.1/index.html
7. CyberLeninka (Научная электронная библиотека). Раздел: «Сравнительное литературоведение и художественный перевод» [Elektron resurs] // URL: https://cyberleninka.ru (Murojaat sanasi: 2026).

SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI * SAMARKAND STATE INSTITUTE OF FOREIGN LANGUAGES * IFI 1994